

VZDELÁVACÍ SYSTÉM V SLOVENSKEJ REPUBLIKE

DUCHOVIČOVÁ Marcela, SR

Resumé

Vzdelávanie dospelých v Slovenskej republike je integrovanou súčasťou celoživotného vzdelávania, ktoré bolo a je v Programovom vyhlásení každej vlády Slovenskej republiky deklarované ako jedna z priorít rozvoja spoločnosti. Opatrenia na podporu celoživotného vzdelávania sú súčasťou viacerých koncepčných materiálov a akčných plánov, ktoré boli vypracované a prijaté v súlade s európskymi trendmi. Príspevok sa zaoberá problematikou celoživotného vzdelávania učiteľov.

Kľúčové slová: technické myslenie, celoživotné vzdelávanie, technika.

EDUCATIONAL SYSTEM IN SLOVAKIA

Abstract

Adult Education in the Slovak Republic is an integral part of lifelong education, which has been a part and it is still a part of every Manifesto of Slovak Republic declared by its government as one of the priorities of social development. Measures to promote lifelong learning as part of several policy papers and action plans have been developed and adopted in accordance with European trends. This report deals with the issue of lifelong learning for teachers.

Key words: engineering thinking, lifelong learning, technology.

Úvod

Je všeobecne známe, že vzdelávanie, vzdelanie, dostatok zodpovedajúcich vedomostí a príslušných zručností, prístup k informáciám umožňuje človeku rozvíjať sa v profesijnej ako aj po osobnostnej stránke, získať a udržať si zamestnanie a podieľať sa na spoločenskom a hospodárskom raste. V príspevku sme spracovali problematiku vzdelávacieho systému v Slovenskej republike.

1. Štruktúra vzdelávacieho systému

Na Slovensku máme nasledovnú štruktúru vzdelávacieho systému: Predprimárne vzdelávanie - zariadenia pre predškolskú prípravu detí, Primárne vzdelávanie - Základná škola (I. Stupeň- ročníky 1. - 4.), Sekundárne vzdelávanie - Nižšie sekundárne vzdelávanie - Základná škola (2. stupeň; ročníky 5 - 9), Osemročné gymnáziá (prima – kvarta), Vyššie sekundárne vzdelávanie - Stredné školy (gymnáziá, stredné odborné školy, stredné odborné učilištia), Terciárne vzdelávanie - Stredné odborné školy zabezpečujúce pomaturitné vzdelávanie v rozsahu 0,5 až 2 roky (a nadstavbové vzdelávanie v rozsahu 2 až 3 roky), Vyššie odborné školy v dĺžke trvania štúdia 2 až 3 roky, zamerané na praktické poznatky, Odborné vysoké školy v dĺžke trvania štúdia 2 až 3 roky, zamerané na praktické poznatky, Univerzity poskytujúce štúdium na bakalárskej, magisterskej, inžinierskej a doktorskej úrovni v širokom rozsahu študijných odborov a doktorandské štúdium.

Ďalšie vzdelávanie zahŕňa ďalšie profesijné vzdelávanie, a to nielen na školách a vzdelávacích inštitúciách ale aj v podnikoch, na pracoviskách, ako aj občianske a záujmové

vzdělávanie. Vzdelávanie v školách (základné školy, stredné školy a vysoké školy) patrí do subsystému formálneho vzdelávania. Ďalšie vzdelávanie patrí do subsystému neformálneho vzdelávania.

Vzdelávanie dospelých v Slovenskej republike prebieha v oboch subsystémoch vzdelávania. Je uskutočňované ako organizovaná činnosť cielená na získanie vedomostí, schopností a zručností potrebných pre výkon konkrétnych činností, pričom v oboch subsystémoch je uskutočňovaná inštitucionálne, je štruktúrovaná podľa cieľov, počtu hodín a podpory učenia sa. Uskutočňuje sa aj na školách (základných, stredných, vysokých) popri hlavnom smere vzdelávania, ale aj v iných vzdelávacích inštitúciách, v podnikoch, na pracoviskách. Na vzdelávaní dospelých v súčasnom období značnou mierou participuje školská sústava (formálny subsystém vzdelávania). Okrem svojej primárnej funkcie zároveň poskytuje aj druhú šancu pre tých, ktorí nemohli z určitých dôvodov získať vzdelanie alebo kvalifikáciu počas školského vzdelávania. V neformálnom subsystéme vzdelávania uskutočňujú vzdelávacie aktivity pre dospelých rôzne vzdelávacie inštitúcie, školy, vzdelávacie zariadenia podnikov, priamo riadené inštitúcie v rezortoch, súkromné vzdelávacie inštitúcie a iné. Pri súčasnom zachovaní rovnocennosti všetkých typov inštitúcií plní doplnkovú, resp. náhradnú alebo aj špecializačnú funkciu tretí sektor, najmä v odboroch, kde nie sú aktívne štátne a súkromné vzdelávacie inštitúcie.

Udržanie si vybudovaného postavenia a progresívny vývoj každej oblasti v zmenených a nových podmienkach si vyžiadal flexibilitu všetkých zložiek spoločnosti. Schopnosť prispôbovať sa a napredovať sa dá získať jedine učením, vzdelávaním sa. Cieľom je preto vytvoriť podmienky pre rozvoj ČŽV v SR. Na ich vytváraní sa musia podieľať všetky zložky hospodárskeho a sociálneho organizmu, na jeho využívaní všetci občania SR.

2. Vzdelávací program ďalšieho vzdelávania

Vzdelávací program ďalšieho vzdelávania je ucelený program určovania, naplňovania a overovania cieľov, obsahu, metód a foriem vzdelávacieho procesu, jeho hodnotenia, organizácie a riadenia. Vzdelávací program delíme na nasledovné moduly:

- Modulom vzdelávacieho programu je samostatná, ucelená, záväzná, časová a obsahová vzdelávacia jednotka vzdelávacieho programu.
- Odborným garantom vzdelávacieho programu je fyzická osoba, ktorá na základe a v rozsahu nadobudnutej odbornej spôsobilosti a lektorskej spôsobilosti zodpovedá za kvalitu projektu vzdelávacieho programu, za kvalitu jeho uskutočňovania a za koordináciu činnosti lektorov.
- Lektorom vzdelávacieho programu je fyzická osoba, ktorá na základe a v rozsahu nadobudnutej odbornej spôsobilosti a lektorskej spôsobilosti uskutočňuje vzdelávaciu činnosť v oblasti ďalšieho vzdelávania.
- Odbornou spôsobilosťou odborného garanta a lektora je súhrn odborných vedomostí, zručností a schopností získaných stupňom vzdelania a praxou v príslušnom odbore.
- Profilom absolventa je popis vedomostí a zručností získaných úspešným absolvovaním vzdelávacieho programu, ktoré vytvárajú spôsobilosť na výkon pracovných činností v určitom povolaní.
- Záverečnou skúškou akreditovaného vzdelávacieho programu je overenie vedomostí, zručností a schopností účastníka ďalšieho vzdelávania v rozsahu schváleného

vzdelávacieho programu a overenie spôsobilosti používať ich pri výkone odborných činností.

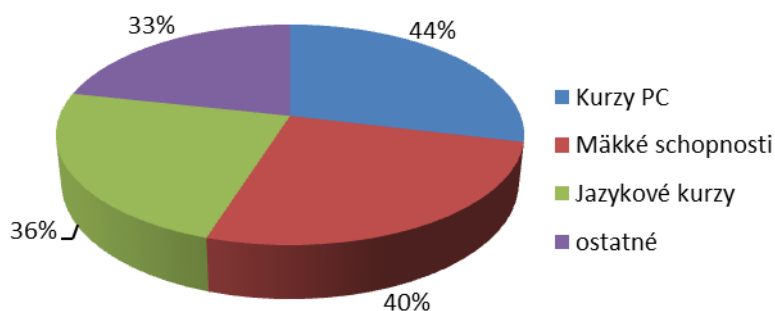
- Odbornou spôsobilosťou rozumieme súhrn vedomostí, zručností a schopností požadovaných na výkon pracovnej činnosti.
- Skúškou na overenie odbornej spôsobilosti je overenie vedomostí, zručností a schopností fyzickej osoby podľa kvalifikačného štandardu a hodnotiaceho štandardu danej čiastočnej kvalifikácie alebo úplnej kvalifikácie.
- Dokumentáciou vzdelávacieho programu rozumieme súbor písomných dokumentov, ktorými sa riadi a kontroluje proces vzdelávania, súbor písomností, na základe ktorých vydáva vzdelávacia inštitúcia osvedčenie o absolvovaní akreditovaného vzdelávacieho programu.
- Čiastočnou kvalifikáciou je súbor vedomostí, zručností a schopností fyzickej osoby vykonávať určitú pracovnú činnosť alebo súbor pracovných činností v určitom povolání v rozsahu určenom kvalifikačným štandardom.
- Úplnou kvalifikáciou je stupeň vedomostí, zručností a schopností fyzickej osoby vykonávať všetky pracovné činnosti v určitom povolání v rozsahu určenom kvalifikačným štandardom.

3. Analýza vzdelávacieho systému

Našou snahou bolo analyzovať vzdelávací systém v Slovenskej republike v nadväznosti na celoživotné vzdelávanie. Zistiť či nami náhodne zvolená vzorka respondentov využíva možnosť vzdelávať sa v rámci zvyšovania si svojich vzdelávacích aktivít. Vzorku respondentov tvorili učitelia stredných odborných škôl so všetkých krajov Slovenska, ktorí anonymným spôsobom odpovedali na položky nami vytvoreného postojového dotazníka.

Z uvedených odpovedí vyplynulo, že respondenti takmer tri štvrtiny (N=60) realizovali v ostatných dvoch rokoch ďalšie vzdelávanie. Ako vidieť z grafu 1 navštevovali predovšetkým počítačové kurzy pre verejnosť a kurzy zdokonaľovania, rozširovania odborných poznatkov a zručností pre verejnosť (44 %). Kurzy zdokonaľovania iných zručností, konkrétne mäkkých schopností realizovalo (40 %) a jazykové kurzy realizovalo (36 %) respondentov na rôznych vysokých školách v rámci ďalšieho vzdelávania. Približne jedna tretina respondentov navštevovala mnohé vysoké školy, kde realizovali aj iné druhy vzdelávacích aktivít, akým boli doplnkové pedagogické štúdium, atestačné, kvalifikačné, inovačné, špecializačné štúdium a záujmové vzdelávanie.

Zo zistených výsledkov môžeme konštatovať, že realizované ďalšie vzdelávanie respondentmi kopíruje fakt, že v Nitrianskom kraji sa nachádzajú dve vysoké školy, ktoré ponúkajú takýto druh vzdelávania. Pre náš výskum bolo dôležité v akom kraji sa zvolení respondenti vzdelávajú. Preto našim cieľom bolo poukázať aj na fakt, že školy vo východoslovenských regiónoch napriek vysokej nezamestnanosti neponúkajú možnosť ďalšieho vzdelávania. Považujeme to za nedostatočné, nakoľko by sa mohla znížiť veľká nezamestnanosť. Výskum je ďaleko rozsiahlejší, ale pre obmedzenosť rozsahu strán príspevku sme poskytli len časť našich zistení.

Graf 1 Realizované vzdelávacie aktivity v rámci ďalšieho vzdelávania

Záver

Na získanie optimálne kvalifikovaných učiteľov základných a stredných je dôležité neustále skvalitňovanie vzdelávania na vysokých školách, poskytovanie možnosti ďalšieho vzdelávania, predovšetkým vzdelávacie aktivity na rozšírenie, prehĺbenie odborných poznatkov a zručností. Je potrebné sústrediť vzdelávacie aktivity na technické zručnosti a technické odbory a lepšie ohodnocovať učiteľov. Je potrebné uznávanie neformálneho vzdelávania. Zamestnávateľi by mali mať možnosť ovplyvňovať učebné osnovy. Potrebná je tiež lepšia komunikácia vo vzťahu k rodičom o možnostiach uplatnenia absolventov v praxi zo strany škôl - najmä na úrovni stredoškolského odborného vzdelávania.

Literatúra

1. DUCHOVIČOVÁ, M. Celoživotné vzdelávanie učiteľov odborných technických predmetov v SR. In *Trendy ve vzdělávání 2012 : informační technologie a technické vzdělávání*. Monografie z mezinárodní konference, 20. a 21. června 2012 na PF UP v Olomouci. - Olomouc : UP, 2012. - ISBN 978-80-86768-36-6, S. 73-78.
2. FESZTEROVÁ, M. Využitie elektronického vzdelávania k zvýšeniu profesných kompetencií. In *Perspective in education process at universities with technical orientation in Visegrad countries [PEPTO]* : Nitra, 17. - 19. september 2008. s. 171-175. ISBN 978-80-552-0148-1
3. PRAUZNER, T. Applications of multimedia devices as teaching aids, IX Międzynarodowa Konferencja Naukowa In „*Informatyka - Badania i Zastosowania - IBIZA 2010*”, Instytut Informatyki Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, Kazimierzu Dolnym n/Wisłą 10-12 luty 2010.
4. TOMKOVÁ, V. *Neverbálna komunikácia žiakov v technickom vzdelávaní*. Nitra: UKF, 2009. 84 s. ISBN 978-80-8094-536-7.

Príspevok vznikol ako výstup riešenia výskumnej úlohy KEGA č. 035UKF-4/2012 - Program rozvoja priestorovej predstavivosti žiakov nižšieho sekundárneho vzdelávania.

Lektoroval: **doc. Ing. Melánia Feszterová, PhD.**

Kontaktní adresa:

Marcela Duchovičová, PaedDr., PhD.
Katedra techniky a informačných technológií, Pedagogická fakulta UKF v Nitre, Dražovská cesta 4,
949 74 Nitra, SR, tel +421 376408 345,
e-mail: mduchovicova@ukf.sk